

Arxiu Històric de l'Hospitalet.
C/Jooan Pallarès s/n.
08901-L'Hospitalet.

Persona entrevistada: **María Elies.**
Fons: **La Marina.**
Data: Desembre 2000.
Entrevistadora: Dolors Marín.
Duració: 50 minuts.

(A l'entrevista feta a María Elías també intervé una altra dona. Quan parla María Elías, s'indica: D i quan és l'altra: Dx).

Signatura: Ot7

CARA A:

Quin any va néixer vostè?

D: L'any 1910.

I aquí a Hospitalet?

D: Aquí a Hospitalet, l'any 1910 o 1911.

Dx: El 11, va néixer el 11 vostè!

D: El dia 10 de gener de 1911.

I a on, a La Marina?

D: A Marina.

Dx: A Cal Paretó.

D: A "Cal Paretó", a la Riera del Torrent Gornal.

Ah, cap a Santa Eulàlia?

D: La casa ja no hi és.

I què li anava a dir, vostè es va quedar vídua als 35 anys?

D: Als 35 anys.

I què va fer?

D: Mira, el mateix que feíem, en el camp, anar a vendre, anar al Born. Em llevaba a les 4 del matí, tenia el meu fill gran, pobret, que també és mort... Amb els homes, que feien el que podien i jo també.

Dx: Quants anys tenia l'Elies?

D: Tenia 13 anys.

I ja era cap de la casa als 13 anys?

Dx: Era l'home de la casa.

I tenia dos fills més, no, a part de l'Elies?

D: Dos més.

I què eren, nois o noies?

D: Un noi i una noia.

Dx: I després vivia la seva mare i la seva tia.

Ah, que estaven tots junts. I vostè estava en aquesta casa que estem ara.

Dx: No, jo quan em vaig casar vaig venir a viure aquí.

I ella ja hi era a aquesta casa.

Dx: Ella no la va estrenar.

Ah, quan es va casar va venir aquí.

Dx: No, no, més vella... fa... Quants anys tenia quan va venir aquí?

D: Quan vem venir aquí... doncs, miri, jo vaig venir que tenia 6 anys i en vaig fer 7 el dia 10 de gener, vem venir per Nadal.

La va fer el seu pare aquesta casa?

D: El meu avi, jo vaig venir perquè la meva mare es va trencar la cama i el peu i es va quedar allà abaix amb una dona i el meu pare, i jo vaig venir amb els avis aquí.

I quan es va casar va venir a viure aquí?

Dx: Ja hi vivia ella.

Ah, ja hi vivia. És el seu home que va venir aquí.

Dx: Sí, ella era pubilla.

D: Que jo ja estava sola...

Dx: És filla única.

Ah, és filla única! I la terra seva a on la tenien, a Marina?

D: Sí.

Què hi plantaven?

D: Què plantava? Miri, plantavem broquil, enciams, escarola, aquestes coses. Després els meus fills ja van començar a fer escarxoferes i altre coses, mongetes i aquestes coses. Igual que ara, ara els meus néts com que es va morir el meu fill, els néts han continuat i els ho porten.

Dx: És a Santboi.

Ah, segueixen tenint terres a Santboi.

D: La meva filla es va casar, que els ha de conèixer, les Codines...

Sí, sí.

D: Doncs aquest Codina... és la meva filla.

Dx: Estan a Santboi, la terra.

Tenen la terra a Santboi. I quan van comprar la tterra a Santboi, quan els van expropiar d'aquí?

Dx: Clar, als treure'ls d'aquí van allà.

D: Nosaltres ja la teníem.

Dx: Sí, tenien una que feia molts anys.

D: Després vem agafar i vem comprar d'altra.

Dx: Perquè llavors va passar la carretera, l'autopista, totes aquelles carreteres passen per allà sobre.

I ho van perdre, clar.

Dx: I amb els cèntims que et donen, et tornes a comprar terra.

D: Aquests que tenen aquest super del Campo, doncs era un camp nostre.

Era la seva terra.

D: I això, miri, i llavorens nosaltres vem comprar una a "Cal Sala", a la vora d'aquests Codina...

I què recorda vostè de quan era petita?

D: Quan era petita, Mare de Déu!

A on anava a l'escola?

Dx: No va anar a "Cal Jarré" al col·legi?

D: Jo el col·legi l'he fet a "Cal Jarré".

A on era "Cal Jarré"?

D: Allà on era la Cosme Toda, al costat, també tenien rajoles i d'allò, hi havien les dugues filles, que una era mestra i d'allò.

Jo me'n recordo que sortíem a veure com feien les rajoles i tot això, però fins als 6 anys he anat a col·legi allà.

Llavorens vem venir aquí i vaig anar a les monges.

Fins a quants anys va anar a les moonges?

D: 11 anys. Miri, de 7 anys fins... 17 o 18.

Dx: Sí, perquè es van casar als 19.

D: Jo em vaig casar als 20 anys.

Dx: Va anar a cosir.

Va anar a cosir també, a brodar?

D: A "Ca la Maria Albets"... quan sortíem... Abans ens buscavem "puesto" per anar a aprendre de cosir i fer puntes, i ara les noies no saben cosir ni un botó!

Dx: Sí, allavors a "Ca la Maria Albets" totes hi anavem.

D: Perquè el dilluns ens feien fer una cosa i altra i altra... i dissabtes sempre feiem puntes i puntes de coixí, i brodar, al matí una cosa, a la tarda una altra... Al matí la geografia, l'aritmètica... i ara és diferent, ara adivinen el nom de totes les discoteques del món. Jo no sé de cap.

I es va casar als 19 anys? Aquí, a "la iglesia" d'aquí de l'Hospitalet?

Dx: No, a la Concepció.

A on, a on es va casar?

D: Jo em vaig casar a la Concepció, a l'església de la Concepció.

De Barcelona?

Dx: Sí.

D: Perquè el capellà era fill d'aquí Hospitalet.

Sí, qui era, se'n recorda? El nom del capellà se'n recorda?

D: Es deia Oliveres.

Ah, era Oliveres, de la família Oliveres, dels autobusos?

Dx: Tirant el fil, eh?

I va anar de viatge de nuvis quan es va casar?

D: Vem voltar per tota Espanya.

Tota Espanya?

D: Vem anar a València, Saragossa, tenia una cosina meva, que ara també és morta...

Dx: De "Cal Gordena", digui-li el nom.

D: Sí, era de "Cal Gordena", que es va casar amb un de la Campsa i estaven a Sevilla i vem anar fins a Sevilla, Cádiz, Burgos... i després cap aquí.

Dx: Madrid.

D: Madrid també. Madrid, Córdoba.. i vem venir aquí perquè era la Festa Major, perquè a Santa Eulàlia era la Festa Major el dia 10 i vem venir aquí... El primer dia vem anar a Montserrat i vem dir: "Quan tornarem anirem a Núria", i encara hi haig d'anar, encara no he estat mai!

I què feien per la Festa Major?

D: Miri, anavem al Casino, al matí feien ofici a l'església, després anavem al Casino. Al matí feiem ball de matí... i a la tarda i a la nit durant tres dies.

Carai! I es feien vestits nous, no?

D: Tothom, tothom estrenava vestit per la Festa Major, ara no, com que tothom va mudat... Abans portavem aquests vestits, aquestes bates per cada dia, i a la festa no. La meva mare sempre anava a cosir... i "hasta" s'hi quedaven a dormir per fer... no pels seus, que cosien pels altres.

I què recorda vostè de la seva mare?

D: La meva mare... la meva mare era una santa.

Quants fills tenia? Quants germans són?

D: Només jo.

Clar, que era la pubilla, no?

D: Només jo sola.
Dx: I per la guerra...

Ah, sí, la guerra...

D: La guerra, que sé jo que haig de dir!... Jo havia de tenir la nena, estava... i em feien regirar tots els calaixos amb la pistola.

Per què?

D: Perquè buscaven coses, jo què sé!... Un a l'escala i un altre al meu darrera buscant coses, i al cap i a la fi no hi havia res.

Miri, era el 20 de juliol i la meva filla va néixer el 24 d'agost. Ara diuen dels "desbans" d'allò, no hi crec perquè jo em vaig passar molts "desbans"...

I no va passar res?

D: Ara tothom va a ca el metge per tot, a ca el metge, "antes" miri, sortíem, aquí darrera teníem hort i l'àvia et deia: "Anem noia, anem a collir flor de saüc. Teníem una broseta de flor de saüc per quan estavem constipats.

Després venien pells de... despanotjavem el blat de moro i la pell de panotxa era bo per l'orina.

Ah, sí? Què el feien, bullit?

D: Sí. I després el meu avi que tenia mal de pedra i to això em deia: "Noia, ves a buscar-me arrel de..." Quan estava constipat bebiem arrel de malva, que també és bo pel constipat.

I després per això de l'orina usavem pell de panotxa... vui dir, que ara tothom cap a la farmàcia.

I què feia vostè per menjar?

D: Per menjar... aquí a casa no, però a casa la meva mare cada dia, cada dia de tot el sant món feiem escudella i cap d'olla. Per Nadal, després de passar Nadal feia arròs, quan arribaven tots feiem arròs, però era molt estrany. A casa no, el diumenge fèiem arròs. I encara me'n recordo, encara no els he dit, un tall de vedella, el peixet de vedella el diumenge fèiem mongetes seques... per sopar.

Per sopar, mongetes seques i vedella?

D: Sí. I això que criavem pollastres, però de pollastres mai se'n mataven, per la Festa Major, per Nadal, Tots Sants de casa i prou. I després per Sant Josep crema, per Nadal... El meu avi, no l'avi d'aquí, el pare de la meva mare era salador del canal, i com que cobraven d'allò, per Tots Sants comprava panellets i a l'hora de dinar els escampava tots a la taula: "Menjeu el que volgueu!" Però no en veia cap més en tot l'any! Per Nadal comprava una taula de cada mena i el voltejava: "Menjeu el que volgueu!", però no en veiem més... I aquestes coses...

I nosaltres sí fèiem escudella i me'n recordo que per Pasqua, a Setmana Santa venia una tia, venien a dinar i fèiem mandonguilles, escudella de mandonguilles. Aquestes coses...

I els mossos? Tenien mossos a la casa, no?

D: No, no, a casa no.

Ah, no tenien mossos?

D: "Antes" d'allò sí, perquè l'àvia sempre explicava que: "Jo tenia mossos i anaven i..."

I el meu besavi deia: "El que demaneu us lo heu d'acabar. No vui coses a la taula!"... però a casa no, teníem homes a treballar, però venien al matí i marxaven al vespre.

I "vailos", tenien "vailos"?

No... quan jo em vaig casar teníem... "antes" fèiem això. Ara els nois venen a dinar, però "antes" no, i anavem a dur el dinar...

Mentres jo vaig poguer, però després quan ja vaig tenir la canalla ja no hi anava. Teníem un noi que anava a dur el dinar.

I què anava, amb una panera o què portava per dur el dinar?

Portavem un cistell i portavem l'escudella i la carn.

En un pot ho portaven?

Sí, clar.

I tenien animals, cavalls i mules?

Cavalls sí, quan vem venir aquí a aquesta casa en teníem dos.

Què estaven, aquí?

Sí. I després vem tenir un.

I tractor van comprar després?

Ah, sí, el tractor... primer els nois tenien bicicleta i després ja van tenir moto, i després ja han tingut... És com tot...

i tractor... S'han anat accelerant les coses.

I per la guerra? El seu marit va anar a la guerra?

Sí.

I vostè es va quedar sola?

Jo em vaig quedar amb la meva àvia i la meva mare... en aquí, tota sola.

I quan va acabar la guerra què va pensar? Quan van entrar els nacionals, què va passar?

Nosaltres... va passar que llavorens el meu marit ja va venir i el meu pare també, encara era aquí... Van passar moltes coses,

moltes, van passar moltes coses. Als 35 anys vaig quedar vídua, després se'n va morir el meu fill, després un nét meu, fill d'ella, als 10 anys. Els meus pares... es van morir també, però són coses de la vida...

I ara què fa, encara cus i fa labors?

Jo sempre faig una cosa o una altra, perquè no sé estar sense fer res. La televisió no m'agrada gens, lo malo és que no m'hi veig gaire i faig moltes coses, però mira, faig el que puc.

I vostè anava a la terra o es quedava a casa?

D: Jo no, jo em vaig quedar a casa... Teníem sempre "barbechos"... i la canalla...

Quan van entrar els nacionals, me'n recordo que vaig baixar-me amb un dels nanos, el Pepet al coll...

Dx: Ella és de les que treballava...! La seva mare li van fer fer un vestit de batejar de tant bé que ho feia. I aquesta punta saps quants metres arriba a tenir? La va acabar ara, eh? No és d'abans, no.

D: 13 metres.

13 metres de punta? Carai, què maco! Molt maca...

Dx: Mira, aquí hi ha l'acabament, aquí va tallar... De quan va començar és això...

Carai, què treballadora, eh?

D: Sí, feia coses... He fet moltes coses...

I se'n recorda de les inundacions?

D: De què?

De quan entrava l'aigua als camps, dels rius?

Dx: Això ja han de ser els d'allà abaix, ella ja havia marxat...

D: Me'n reccordo de quan estavem al Torrent Gornal, una vegada al setembre va entrar el riu fins vora de casa. Abaix teníem l'era i feia una pujada... i abaix de l'era encara hi havia l'aigua, i era la Festa Major del Prat i els músics passaven caminant per la via.

La meva mare me'n recordo que m'explicava que una vegada va sortir el riu i passaven en barca per la carretera. Ara no hi ha aquestes inundacions...

I el seu pare què feia?

El meu pare era pagès.

I era caçador també o no?

No.

I anava al Centro?

Al Centro, al Casino... va ser no sé quants anys president del Centro, però res més, no tenia cap vici de res. Quan me'n vaig casar preniem café, i al meu pare li agradava... al meu marit li agradava el conyac i va prendre aiguardent... i el meu pare "antes" de casar-me deia a la meva mare: "Mentres rentes els plats vaig a prendre café", i quan vaig casar-me per prendre café vem comprar una ampolla de conyac i una d'aiguardent i tots estavem contents i quedavem enraonant... El meu pare un diumenge venia i a la nit li va agafar una cosa que es va morir... això de la sang... per treure sang ja...

Ja no estava bé.

Tenia 59 anys... Després, al cap d'un any el meu marit va tenir un mal d'aquests tan dolent que no en surten... que jo sempre deia: "Ojalá que quan el van operar no hagués despertat", perquè després vem passar 7 mesos i 8 dies amb la clínica a casa...

A mi no m'ho deia mai però els meus oncles m'ho deien: "Jo no em puc morir perquè com deixo la casa?" Feia un any que s'havia mort el meu pare.

És la vida, l'has de prendre tal com ve.

I vostè sola va portar la casa de pagès?

Sí.

Amb el nen de 13 anys.

El nen gran tenia 14 anys quan va quedar sol.

I les comptes i tot ho portava vostè?

Sí, "antes" totes les coses eren de llengua i ara tot l'han de portat escrivint, i papers, i papers i papers i papers i papers!

A on venien el gènere, al Born?

Al Born. Primer, "antes" de la guerra marxàvem en aquest tren...

Ah, el tren de dalt?

Aquest tren, i ens deixava a l'estació de França. I després de la guerra agafàvem l'autobús i ens portava fins allà.

I anaven en carros a vendre?

Sí.

I vostè hi anava també o no?

Jo no, anava amb el autobús i ens portava al Born, però jo també havia anat en carro aquí dalt a la Torrassa, amb el carro.

Al mercat?

Portavem les riendes... però jo havia anant caminant a la Torrassa, encara no hi havia boques de plaça.

Al mercat vol dir.

A aquest mercat.

Venien a terra, no?

Tot a terra, hi havia una plaça amb els carrers tot de llauna d'uralita... i nosaltres els pagesos que portavem allò... perquè jo era molt joveneta, que al temps que havien les patates el meu pare em deia: "Mira, avui aniràs a vendre perquè nosaltres tenim feina amb les patates". I anava, i allavorens hi havia un descampat, i en allà veníem, i després hi havíem d'anar a cobrar per aquests carrers.

A Torrassa. I eren tots gent de fora a la Torrasssa o eren catalans?

Els que venien allà quasi tots eren catalans, perquè com que només hi anaven a vendre les escarxofes i d'allò... Els que es cuidaven d'allò tampoc no eren catalans, eh?

Eren catalans, no, la gent de la Torrassa?

Però llavorens no eren cases, eren carrers de llaunes, cada qual es devia fer, no ho sé, sé que eren així.

I eren pobrets o què? Eren gent que anava a treballar a les fàbriques?

Qui?

Els de la Torrassa.

No ho sé, s'espabilaven, no sé, perquè acabat de vendre jo me n'anava. Després sí es va fer aquest mercat i ja s'ha fet tan gran, Mare de Déu!

Teníem algú que era masover de "Ca la Cases".

Ah, de Pubilla Cases? I vostè hi anava?

Jo anava quan era petita, a l'àvia l'agradava molt anar a passejar, i em deia, com que era festa el Dijous: "Mira, Dijous anirem a "Cal ?????"... I m'agradava...

I com ha vist que ha canviat Hospitalet?

Ah, ah...

Que tot eren camps i no en queda cap.

Si aquells alçaren el cap es tornarien a morir!

Sí, per què? Ha canviat, eh? Ho ha trobat canviat.

Mare de Déu del cel i la terra! Però mira...

I què li sembla a vostè?

Jo...?

Què pensa de que hagi canviat tant?

Jo hi ha coses que m'agraden i hi ha coses que no... Quan veig els figurins, aquest figurins que van d'allò i ensenyen la panxa i tot això... la meva mare era balladora i anavem a ballar i els homes es posaven així...

Ajupits?

Perquè quan ballaven per veure les cames de les noies, i ara, ara haig de tancar els ulls. A vegades em fan fàstic! Ara totes ensenyen això, totes ensenyen això.

La panxa?

Aquí va sortir un figurí que... amb una faldilla llarga ensenyant els peus i aquí porta els sostens i prou.

No li agrada, no li agrada això. I coses que li agraden, què li agrada del temps d'ara? Alguna cosa que sí que li agradi.

D: A mi m'agraden més les coses naturals... Ara mateix a casa cada dia, cada dia menjar escudella... una cosa variadeta també, no?

Dx: A la seva mare li va caure un tauló de "l'iglesia". Expliqui-li lo de la seva mare, del tauló.

Del tauló que li va caure a la seva mare al cap, a "l'iglesia". Expliqui, expliqui...

D: Allò que li vaig explicar, que d'allò... estaven fent "la iglesia": "Aniré a comprar i aniré a "la iglesia", que demà és primer divendres".

Jo estava pentinant la nena i va venir el sacristà i em diu: "Mira, hauries de venir perquè a ta mare l'ha caigut una fusta al cap i és al dispensari". Vaig sortir i vaig anar i... l'estaven extremaunciant.

I després es va curar? es va curar la seva mare?

Sí... L'estaven extremaunciant. Diu: "L'hem de portar al Hospital Clínic", van dir que se li veia el cervell però no era veritat, eh? LLavorens era el Solanes de metge.

I com que ja hi havia el metge dient què va ser. Va venir i va dir a son fill: "Digués al senyor Prats que vingui". I va venir el senyor Prats perquè quan va ser al Hospital Clínic si vas amb un metge et deixen entrar a veure la pacient, si no no.

I com llavorens eren dos o tres metges i un ens va dir: "Si es posen que volen treure-la, digui al metge", i el metge diu... el senyor Prats li va dir: "Jo fora del parer que si la pogueu treure-la que porti el mateix metge perquè havia fet ttal com ho havia de fer, mentres que un altre voldrà mirar què"... i com que per desgràcia estem en una clínica que... al carrer de... "bueno", a la vora de la clínica... i allavorens la van portar a l'endemà i els de l'ambulància van dir a aquests veïns que eren aquí: "Aquesta senyora l'hem portat ii no ens donavem

ni 5 cèntims i ara mira... i al cap de 10 dies ja la vem portat aquí". I llavorens el metge va dir: "Jo fora del parer que encara que estigui bé que la portin en ambulància a casa". I la van portar en ambulància... però mai més va poguer portar pes, perquè es va curar del cap bé però l'espina es va quedar d'allò i no podia portar pes. El que fa l'espina...

I els seus fills on van néixer, aquí, a casa o a "Cal Gajo"?

No, els meus fills van néixer tots aquí a casa, però el nét no... aquí a "Cal Gajo".

"Cal Gajo", no? Hi havien comadrones abans?

Sí, la Silvia.

Ah, sí? Era la comadrona de Hospitalet?

Sí, hi havia la Silvia i una altra, la Remei... La Remei també. La Remei era mare del Doctor Companys, d'aquest de la vista.

Llavors què, les anaven a avisar i venien les comadrones? Les comadrones a vostès les visitaven abans de tenir el crio o no, o només quan el tenien?

Ara cada mes han d'anar... a mi ni a un metge no me n'aniré, ara per desgràcia jo... però mira, ara el dia 10 de gener faré 90.

No està mal, eh? Està molt bé. I vostè anava molt a missa? És creient?

Cada festa, sí. Ara no hi vaig perquè no puc, li vaig dir al senyor doctor... perquè primer que ara encara se sent perquè tenen altura, però no s'entén ni gaire, li vaig dir al senyor doctor i el senyor doctor em va dir: "Ja fa ben fet, ja". Ja estan curats i "vet" aquí... I a la processó anava però ara de gran no.

Anava a la processó vostè?

De petita, sí. Tothom hi anava quan feien les processons... "Bueno", ja l'hi explicat tot.

Molt bé, me l'ha explicat molt bé. Gràcies...

Expliqui això de la nevada.

D: L'Elies... va nevar molt i com que no tenia comunicació em van venir a buscar amb el tractor i va anar a buscar el camp de Barcelona, que estava cap a la Bonanova i em va venir a portar perquè veiés totes les coses d'aquí, i llavorens vem tornar.

Dx: Nosaltres no vem dinar esperant-los.

Ah, esperant que tornés a dinar.

Dx: Sí, i desde llavorens em sembla que deu tenir vivenda aquí l'alcalde, desde llavors.

Vivia a la Bonanova l'Espanya Muntades.

Dx: Sí, per allà dalt, per allà dalt vivia. No sé si era al carrer Balmes o al carrer Muntaner, tots amb el tractor...

Devia ser l'any 62 l'any de la nevada, no?

Dx: Sí, perquè jo estava en estat de la Núria, que ara té 37 anys, era al 62.

Amb ella vaig parlar jo, que em van donar el telèfon i va dir: "Ves al migdia i tal". Ella té una memòria fabulosa, m'ha explicat lo de les herbes de curar i tot això...

D: Ja l'hi he explicat també... que el 18 de juliol em fèiem obrir els calaixos per mirar que hi havia i d'allò i després al replà de l'escala un amb l'escopeta i l'altre a darrera meu.

Déu n'hi do, eh? Vostè era molt jove, i amb els crios. Clar, devia tenir una por sense l'home...

Dx: Sí, va tenir un, i l'altre i després va venir l'altre.

D: I el 24 d'agost ja va néixer la Montserrat, i va néixer sola.

Dx: I l'altre fill també sol.

Què vol dir sol?

D: ???? encara no hi era.

Anava ràpid.

D: Ja saben prou bé, tantes coses saben els metges! Els metges ara han de d'allò les coses en "bandeja", els hi han de portar en "bandeja", perquè ara anàlisis d'aquí, anàlisis d'allà, i llavorens l'altre diu lo que s'ha de fer. A nosaltres ens havia de sortir d'aquí.

La meva mare es va trencar la cama i el peu, el meu pare va anar a buscar al metge, al doctor Prats, que havia acabat la carrera.

Dx: Aquesta caixa és de la seva besàvia... La caixa què és, de la seva besàvia?

Ah, la caixa de núvia?

D: No, era de la meva besàvia... Un dia veníem de Barcelona, el dia de Santa Llúcia, haviem de passar per la via i havien posat uns blocs i a la casillera on deixaven la llet... i jo el vaig cridar, tenia 6 anys i: "Ai, ara la Maria deu d'haver caigut". I vaig caure i em van venir a buscar i van anar a buscar al doctor Prats i el doctor Prats diu: "Té la cama i el peu trencats. S'ha d'estar 60 dies al llit".

Allavorens es va tirar tot aquest temps, allò que l'hi he explicat, i es va quedar allà.

I el meu pare li va dir: "Què et veus amb cor de curar-la?"

Diu: "Sí. Ara he curat un d'allà on he vingut i està bé". I la

va curar. I li va dir: "Vostè no s'escolti ningú, anirà un any coixa".

I de fet va anar un any coixa, i després ningú hauria dit que...

I ara els hi posen ferros i... Deu ser per no treballar, no ho sé.

Dx: Ja són altres maneres.

D: Perquè ara els hi han posat un ferro...

Dx: Ella té sort que ha estat sempre fort.

D: I ella sense res, deia: "Mentres pugui caminar"... i en fèiem foc de terra i teníem el coixinet allà darrera i un dia va saltar del coixinet i diu: "Mira, ja hi estic curada, perquè he saltat i no m'havíeu sentit".

Dx: Ara llàstima perquè no li surten les paraules... La seva mare vivia, eren masovers de... Com se diu? Jo sí que no tinc de memòria... La carretera de l'Ajuntament... Rosend Arús.

La mare d'ell eren masovers del Rosend Arús.

Dx: Del Rosend Arús, ell era el padrí, jo em dic Emilia perquè ella es deia Emilia perquè la dona d'aquest Rosend Arús era italiana, i va posar-li Emilia a la meva àvia, i llavors la meva àvia ens va posar a totes Emilia. Eren padrins de la meva àvia.

I on tenia la casa el Rosend Arús?

Dx: És allà a Cornellà, encara hi és, després de la Remunta.

Ah, a Can Mercader?

Dx: No, entremig de Can Mercader.

Què diu ara, entremig?

Dx: Està ple de magatzems, però es veu encara.

Entremig de Can Mercader?

Dx: La Rambla Solanes... queda entrat a la Rambla Solanas.

I allà hi ha la casa del Arús encara? No ho sabia.

Dx: Sí...

I encara hi és la casa, no ho sabia.

Dx: Sí, sí, la casa encara hi és, però eren masovers, eh?

Ells eren els masovers.

Dx: Sí, l'àvia em va explicar històries...

I què deia?

Dx: No ho sé, m'explicava històries... Ah, i després el papa... una altra tonteria, eh?, va estrenar el Born.

Ah, sí?

Dx: Ells anaven a vendre a la Boqueria, anaven tots allà, anaven de Hospitalet i Cornellà i Santt Joan anaven a vendre a la Boqueria i llavors van estrenar el Born i també va ser l'últim que va anar, perquè ara ja no funciona... Son cosetes...

Però és història de Hospitalet, allavors està bé.

Clar, ella sola...

Dx: Sola no, tu, no ha estat mai sola.

Sí, però vui dir, als 35 anys quedar-se sola...

Dx: Sí, però de gent sempre hi ha hagut molta per aquí, eh? Quan em vaig casar em sembla que debien ser 8, eh?

Deu n'hi do, no?

Dx: Si és ara que estem ella i jo soles però sempre ha estat ple de gent.

CARA B:

D: ... l'habitació de quan es van casar, el meu pare i la meva mare... La factura de tot el que van d'allò...

Dx: I eren fetes a mida, eh? Què la té aquí la factura?

D: Sí, sí.

Dx: Doncs ensenye-li...

Carlos Rosich, ah, carrer del Riego, que era aquell ebanista que vivia al carrer Riego.

D: Això no, això ho vem fer posar... això era de roba.

"Una cama de dormir de nogal, 150 pesetas, y una cama papelera 140". Llavors les cadires 135 pesetes, "la mesa de noche, 30, y una mesa sencilla 16". Està molt bé.

Dx: "Una mesa centro..."

Sí, "una mesa centro, 3 cuadros y un palanganero" per rentar-se, 20 pesetes... "y una galería de ballesta..." "Y después regadera de pasamanería..."

Dx: Mira, 600...

613.

D: Tot, eh?

Tot.

Dx: De quin any?

Això no ho diu l'any.

Dx: Sí...

Ah, sí 1910.

Dx: Clar, si ella va néixer... perquè els 90 anys els farà al gener.

D: Fixa't tu.

I em deia del terra de ceràmica, d'on és?

Dx: El terra, aquest terra que el fan fer a "Cal Quim Sastre" diu vostè?

D: A "Cal Quim Sastre", el terra d'aquí tot era... Aquí hi havia una casa vella.

Com li deien aquí?

D: Can Planes.

Aquesta casa era "Can Planes"?

D: Veníem gent a ballar.

Venia a ballar?

Dx: Sí, sí.

D: I a casa com que es va morir un oncle meu, un germà del meu pare, i tenien una terra que havien de fer una casa allà a la Fabregada... i allavorens l'àvia va dir: "Aquí no, m'agradaria d'anar-me allà dalt". I van anar-se a mirar aquesta casa i el paleta va dir: "Aquesta casa no es pot arreglar perquè és feta de tapia". La tapia és terra... i allavorens van fer aquesta casa, i allavorens és clar van comprar... com que ja eren molt grans es van comprar dos llits i va quedar això... Ara et vas a comprar una cadira i ja val això! Només una cadira! M'ho diuen i jo m'esgarrifo.

Sí, home, ara és car... Moltes gràcies, eh?